

Beste Martie, beste Edith, beste Annemarie,

Dames en heren,

Edith vroeg me iets te zeggen voor deze gelegenheid. Ik mocht er ook over nadenken, dat heb ik niet gedaan: drie toffe Amsterdamse meiden met prachtig werk en oude bekenden bovendien. Ja dus! Het is een voorrecht hiervoor gevraagd te worden.

Op de laatste jaarvergadering van de Hollandse Aquarellistenkring bracht één van de leden een discussiepunt in: moeten wij bij onze groepstentoonstellingen bij sommige inzendingen niet een tekst en uitleg geven? Genoeg reden voor discussie! Één tegenargument lag voor het grijpen: het kunstwerk behoeft geen uitleg, goed werk spreekt voor zichzelf. Zo was mijn eerste reactie ook. Maar bij nader inzien lijkt het wat ingewikkelder; is het werk eenmaal buiten het atelier geraakt, gaat het zijn eigen weg in de buitenwereld, heeft de maker niks meer te vertellen... dan is de betekenis overgeleverd aan de beschouwer.

Harry Mulisch heeft eens beweerd: een kunstwerk dat niet méér inhoudt dan de maker beoogd heeft, schiet tekort. Daar opent een ver verschiet!

Na dit omslachtige excuus, waag ik het over het werk te spreken van Annemarie Fischer, Martie van der Loo, en Edith Sont.

De schilderes en de tekenares hebben dezelfde opleiding die ze hardnekkig de Rijksnormaalschool blijven noemen, een naam uit het vroeg-Romaas, voor insiders herkenbaar als de Amsterdamse opleiding voor tekenleraren, indertijd in dat quasi-kerkje in de tuin van het Rijksmuseum. Ze voelen zich degelijk onderbouwd in het vak.

Op het werk van *Edith Sont* heb ik het langste zicht. Als ik daarin op zoek ga naar een constante, dan destilleer ik die uit de breiwerken, de zwembaden, de complexe panoramische landschappen, de bomen en de bossen, de volkstuintjes.

Altijd is er exacte vorm en tekenachtige finesse, bij voorkeur in menigvuldigheid en herhaling, zich uitstrekkend, lijkt het, voorbij het kader. In de architectonische motieven wordt ze gesteund door een groot mathematisch inzicht.

Edith heeft veel te vertellen, de wereld is vervuld van motieven, de horizon kan niet hoog genoeg staan. De vroegere discipline is verruimd door de willekeur van boom en gewas en van mensfiguur, en door de genoeglijke rotzooi van de volkstuintjes. Het formaat groeit gelijk op met de grafische rijkdom.

Iets bijzonders zie ik in de tekening van de plek waar aan het eind van de oorlog door de Duitsers de V1's en de V2's werden gelanceerd. Ik breng dit onderwerp in verband met de actuele behoefte aan de "lieux des mémoires", de plekken waar 'het' gebeurd is. De stroming in de geschiedbeoefening, Geert Mak's "In Europa". 'Historyscape' las ik laatst, naar analogie van landscape en seascape. Edith, kende je die term? Onmiddellijk toevoegen aan je CV! Het woord was nieuw voor Edith.

Mooi dat tegenover de tekenares zo'n finaal contrast staat als de ultieme schilderes *Annemarie Fischer*. Ik zie haar als een soort straatvechter, een picturale straatvechter dan. Een dreun hier, een paar lellen daar. Ze kan zich dat permitteren, want ze kan vertrouwen op de zekerheid van haar intuïtie. Haar ingrepen zijn drastisch en door emotionaliteit ingegeven. Er zal zeker beraad zijn dat de emotie aanvult of tempert, maar ik vermoed een kritisch beraad achteraf, terwijl ik bij Edith Sont en zeker bij Martie van der Loo een beraad vermoed dat vooral voorafgaat aan het maken.

De raakheid van bepaalde partijen is bij Annemarie zo overtuigend dat delen die minder expliciet gedefinieerd zijn als vanzelf worden meegesleurd in het concept van vitale energie. Zou Annemarie veroordeeld worden de tegeltjes van Edith Sont te schilderen, dan zou ze al spoedig vervallen in razernij. En dat zou haar redding zijn, want vanuit die instelling zou ze zeker tot een haar passende oplossing geraken. Zoals ze zich ook kabeljouwkoppen en bruidstaarten eigen wist te maken – motieven uit een vorige periode. Haar kleurgevoel blijkt vooral in de collages, op een andere manier schilderachtig als haar schilderijen.

Wie *Martie van der Loo* bezoekt in haar atelier, wordt op het eerste gezicht overrompeld door de veelheid en complexiteit van ambacht en techniek, iets waar je als modaal kunstschilder met ontzag en onbegrip tegenop ziet. Techniek is natuurlijk geen doel - maar wel onlosmakelijk

verbonden met de uitkomst is het proces van hakken, zagen, buigen, boren, lijmen, schuren, en polijsten, maar het hakken bovenal.

Modelleren en schilderen waren Martie te kneedbaar, te onbestemd, te corrigeerbaar - wat niet hoeft natuurlijk, zie Annemarie. Weerstand heeft ze nodig, hardheid van metaal en steen zijn onmisbaar om tot een stellige en onweerspreekbare definitie te raken.

Het gemak dient de mens, maar Martie niet, integendeel. Haar klassieke opleiding in Italië - beeldhouwland bij uitstek - manifesteert zich in het subtiele modelé van de portretten, met zoveel intense aandacht en liefde afgetast. Ook is er raadselachtigheid in verhullingen, afsnijdingen, en door geïsoleerde fragmenten.

Maar het klassieke zet zich ook af tegen de invallen van ironie en humor (de voetjes, die hier helaas niet zijn) en tegen de naaktheid van de metalen staketsels en de listig verhulde motortjes. Phidias op 30 volt.

Deze collectie is een kleine keus uit de afgelopen 15 jaar. Daarnaast moeten we bedenken hoeveel tijd, inventiviteit en energie Martie besteed heeft aan werken in opdracht en in de openbare ruimte, hier in de stad te vinden. Met wie van je collega's voel je je stilistisch verwant, vroeg ik. Wie we ook aanvoerden, de conclusie leek onontkoombaar: Martie van der Loo is uniek.

De expositie heet 'Driestemmig'. Als hij 'drie stemmen' zou heten, zou ik nu uitgepraat zijn. De vraag resteert: waarin zit het verschil? Wat bindt deze stemmen tot een verwantschap? Ik heb de exposanten toegezegd ze er naar te vragen, en dat doe ik nu tot slot, zodat nu de belangrijkste stem, die van de kunstenaars, te beluisteren is. De hechte persoonlijke relatie geeft de doorslag.

(Jaap Ploos van Amstel)

Uitgesproken bij de opening van de tentoonstelling 'Driestemmig'

Annemarie Fischer, Martie van der Loo, Edith Sont

Amsterdam, 3 oktober 2014